

Balogh Zsolt¹

Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos alapkiképzést végzett, 13. évfolyamos honvéd kadétek pályamotivációs vizsgálata

The Career Motivation Study of 13th Grade Military Cadets Who Completed the Voluntary Territorial Reserve Basic Training

Absztrakt

A vizsgálat a honvédelem ágazati képzésben² tanuló utolsó éves kadétek pályamotivációját mérte fel annak megismerése céljából, hogy a tanulói jogviszonyuk alatt vállalt Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálat és az azzal járó 2024 szeptemberében, az utolsó tanév első hónapjában végrehajtott öthetes katonai alapkiképzés mennyire befolyásolta őket a katonai pályaválasztás terén. A felmérés módszere egy 72 válaszadási lehetőséget tartalmazó – jellemzően négyfokú Likert-skálás – kérdőív. A vizsgálatba a Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Than Károly Technikum és Szakközépiskola 13. évfolyamban tanulói jogviszonnyal rendelkező, Honvédelem ágazati képzésben részt vevő 30 diákját vontuk be.³ A vizsgálat megerősítette azt a feltételezést, hogy az alapkiképzés erősítette a katonai pálya iránti motivációt. A honvédség pozitív megítélése erősödött, a válaszadók 70%-a nyilatkozta, hogy tanulmányait katonai tanintézetben vagy katonai ösztöndíjjal folytatja. A kérdőív részét képezte annak felmérése is, hogy milyen okok miatt vállaltak katonai szolgálatot. Generációjukra jellemző válaszaikban a közösségi élmény, képességeik határainak megismerése, a gyakorlati tapasztalatszerzés

¹ Doktori hallgató, Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: zsolt.balogh.katonasuli@gmail.com

² 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről.

³ Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Than Károly Technikum és Szakképző Iskola Szakmai programja.

nagyobb súllyal szerepelt, mint az ígért jövedelem. A mérés alapján feltételezhető, hogy a tartalékos szolgálat vállalásával, az érettségi utáni katonai pályaválasztás alternatívája felerősödik. A vizsgálat eredményeinek általános értelmezéséhez indokolt lehet a célcsoport számának növelése, több Honvéd Kadét Programban⁴ részt vevő intézmény bevonása.

Kulcsszavak: Honvédelem ágazati képzés, honvéd kadét szakképzés, Önkéntes Területvédelmi Tartalékos, honvédelmi nevelés, Honvéd Kadét Program, pályára irányítás

Abstract

The study assessed the career motivation of final-year cadets studying in the Defence sector training program to understand how their military career choices were influenced by their participation in the Voluntary Territorial Reserve service during their student status and the five-week basic military training conducted in September 2024, during the first month of their final academic year. The method of the survey was a questionnaire containing 72 response options, primarily using a four-point Likert scale. The study involved 30 students in the 13th grade enrolled in the Defence sector training program at the Than Károly Technical and Vocational Secondary School of the Budapest Technical Vocational Training Center. The study confirmed the assumption that the basic training enhanced motivation toward a military career. The positive perception of the Armed Forces improved, with 70% of respondents stating that they plan to continue their studies in a military educational institution or with a military scholarship. The questionnaire also included an assessment of the reasons for undertaking military service. In responses characteristic of their generation, greater emphasis was placed on the sense of community, exploring the limits of their abilities, and gaining practical experience, rather than the promised income. Based on the measurement, it can be assumed that undertaking reserve service strengthens the alternative of choosing a military career after graduation. To achieve a broader interpretation of the study's results, it may be justified to increase the size of the target group and involve more institutions participating in the Military Cadet Program.

Keywords: Defence sector training, military cadet vocational training, Voluntary Territorial Reserve, defence education, Defence Cadet Program, career guidance

Bevezetés

A Honvéd Kadét Program többéves működése során a kadétképzést folytató oktatási intézmények a Magyar Honvédség számára lehetséges utánpótlási bázist jelentenek azáltal, hogy lefedik az oktatási rendszer majdnem teljes spektrumát. Az ENSZ Közgyűlés által 1989-ben elfogadott Gyermekek jogairól szóló egyezmény, valamint

⁴ 42/2021. (VIII. 31.) HM utasítás a Honvéd Kadét Programról, valamint a hazafias és honvédelmi nevelés támogatásáról.

a Magyarország által 2009-ben aláírt Fakultatív jegyzőkönyv⁵ korlátozza a gyermekek katonai szerepekben való megszólaltatását. Csapó Zsuzsanna értekezésében kifejti, hogy – összhangban a nemzetközi és számos nemzeti szabályozással – a 18. életévét be nem töltött személyeket gyermeknek kell tekinteni, amelynek értelmében katonai kiképzésre, szolgálatra nem kötelezhetők.⁶ Az érettségit követő pályaválasztásra a különböző anyagi és képzési támogatásban részesülő kadétot kényszeríteni – mint például tanulmányi szerződés megkötése – nem lehet. Az egyedüli lehetőségnek a meggyőzés tűnik, amelynek formáit és lehetőségeit empirikus kutatással kell feltárni. Igazodva a kor társadalmi és szociológiai jellemzőihez, a megváltozott geopolitikai tényezőkhöz csakúgy, mint a fiatal generációk pályaválasztási és -megtartási jellemzőihez. Az eredmények új kontextusban történő megisméltése a jövőbeni kutatások elméleti elképzeléseinek fejlődéséhez vezethetnek.

A kutatási téma relevanciája

A téma aktualitását adja, hogy az ötéves technikus képzést bevezető szakképzési törvény értelmében, a 2024/25-ös tanév az első kimenő végzős osztályt felmutató tanév. A technikumban tanult fiatalok 2025-ben tesznek először nagy létszámban szakmai vizsgát és jelennek meg a munkaerőpiacon. Az ötéves képzés egyik nem elhanyagolható jellemzője, hogy az ötödik tanévüket már fiatal felnőttként, 18. életévüket betöltött – a Magyar Honvédség szempontjából potenciális – leendő munkas és pályaválasztóként kezdik meg. A hivatkozott ENSZ-jegyzőkönyvek intelmei rájuk már nem vonatkoznak, jogilag lehetőségük van a Magyar Honvédség kötelékeiben szolgálatot vállalni.⁷ Kun-Szabó István már felhívja a figyelmet a Magyar Honvédség egyre kedvezőtlenebb munkaerőpiaci helyzetére, és sürgeti a tartalékos rendszer megújulásának relevanciáját, a középiskolai honvédelmi nevelés jelentőségét.⁸

A szakképzés 13. tanévében a diákok jellemző foglalkoztatási formája a szakképzésbe bevont duális partner telephelyén történő munkavállalás, amely a választott szakma releváns munkadói szerepvállalásával valósul meg. A diákok fizetés ellenében gyakorlati tapasztalatokat szereznek, amely a szakmai vizsgájukhoz és a jövőbeni foglalkoztatásukhoz egyaránt fontos.⁹

A Honvéd Kadét program a gimnáziumi képzéshez igazodva egységesen négyéves. A technikumban ötödik évüket megkezdő tanulók már nem részesülnek kadétösztöndíjban, az utolsó tanévben a Honvéd Kadét ösztöndíj megszűnik. A 13. évfolyamban a Honvédelmi Minisztérium nem jelenik meg duális partnerként, és nem is várja el, hogy a „volt kadétok” aktívan részt vegyenek a honvédelmi programokon.

A Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Than Károly Technikum és Szakközépiskola számára a fennálló probléma megoldásának tűnt, hogy a diákok az utolsó szakmai

⁵ 2009. évi CLX. törvény a gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról szóló, a Gyermekek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről.

⁶ CSAPÓ 2009.

⁷ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

⁸ KUN-SZABÓ 2018.

⁹ 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről.

évüket a területileg illetékes Magyar Honvédség vitéz Reviczky László 1. Területvédelmi Ezreddel kötött, tartalékos katonai szolgálat vállalásával töltték.

A két érintett szervezet – a tanintézet és a kiképzést vállaló ezred – vezetője szóbeli tárgyalás során, kísérleti jelleggel olyan részletekben állapodott meg, amelyek mindkét fél, a Magyar Honvédség és a Technikum érdekeit is szolgálta, és lehetővé tette a tanulói jogviszony melletti, nagy létszámú szervezett kötelékben történő szolgálatvállalást.

A megállapodás lényegi elemei a következők voltak:

1. A diákok a tanulói jogviszonyuk alatt tartalékos szolgálatot vállalhattak.
2. Tartalékos szolgálatuk részét képező öthetes alapkiképzést nem az állandó lakcím szerinti illetékes területvédelmi ezrednél, hanem a tanintézettel együttműködési jogviszonyban álló ezrednél – együtt, közösen – hajtották végre.
3. A tanulók oktatási éveik alatt megszerzett honvédelmi ismereteiket figyelembe vették, tartalékos szakaszvezetői rendfokozatban kerültek állományba.
4. A tanulók katonai alapkiképzés során szerzett ismereteit a tanév végéig beszámították, a honvédelmi szakmai órákat nem kell látogatniuk.
5. A tanulók katonai alapkiképzése iskolaérdekű távollétnek minősült.
6. Az iskolai elfoglaltságuk függvényében a katonai szervezet lehetőséget biztosít alkalmanként feladatok ellátására, tanulói jogviszony melletti jövedelemszerzésre.
7. A tanintézet a tapasztalatok alapján a többi ágazati képzésében is népszerűsíti az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálatot.

A Honvédelem ágazat 12. évfolyamában a Honvéd Kadét Környezetvédelmi Technikus és Honvéd Kadét Honvédelmi Igazgatási ügyintéző szakirányon tanultak a kadétek, összesen 58 fő. Közülük 2024. május 17-én a kétéves tartalékos szerződés aláírását 35 fő, a kadétek 60,35%-a vállalta.

Célok, hipotézisek

Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos alapkiképzést végzett, 13. évfolyamos honvéd kadétek pályamotivációs vizsgálatának célja kettős: egyrészt annak felmérése, hogy a válaszadó bemenetként milyen okok, szempontok alapján döntött úgy, hogy tanulmányi ideje alatt tartalékos szolgálatot vállal, másrészt kimenetkor – az öthetes egybefüggő alapkiképzés letelte után – az önkéntes tartalékos szolgálat vállalásával összefüggésben, milyen események befolyásolták a katonai pályaválasztás iránti motivációjában. Hipotézisem szerint a tartalékos szerződés megkötésének vállalása inkább előnyére vált a válaszadónak, és a vállalt katonai szolgálat növelte az érettségi utáni katonai pályaválasztás esélyét. A vizsgált motivációkat csoportokba, részhalmozatokba rendeztem annak érdekében, hogy egyértelműbb legyen annak megítélése, kutatási relevanciája.

Feltételezésem szerint a bemeneti okok, szempontok felmérésekor – négy részalmaz kontextusa alapján – várható kvantitatív adatok objektív elemzése egy megalapozott indoklással ellátott vélemény megfogalmazását eredményezi. Elsősorban

<első halmaz> a vizsgálatról az volt várható, hogy – korábbi kutatások eredményeivel összhangban¹⁰ – az anyagi jellegű motivációk a legfontosabbak, és elegendők ahhoz, hogy kétéves Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szerződést kössenek, és részt vegyenek egy öthetes katonai alapkiképzésen. Másodsorban <második halmaz> környezetük erős befolyással bír a döntés meghozatalában, úgymint a családi hagyományok, a feszült geopolitikai háttér, a háború közelsége, a szakmai, szervezeti szociális közegükbe vetett bizalom, a szakmai kommunikáció eredményessége és hitelessége, a katonai és civil társadalmi közegek támogatása, tájékoztatása, véleményeik és azok hasznossága.¹¹ A kérdőív harmadsorra <harmadik halmaz> a szakmai, honvédelmi ismereteik bővítésének lehetőségére, szakmai fejlődésükre, a várható egyetemi felvételin és a katonai pályán történő elhelyezkedés esetén jelentkező előnyök jelentőségére fókuszált. Végül <negyedik halmaz> arra irányult a felmérés, hogy önmaguk személyiségének mennyire volt vonzó a katonai szolgálat lehetősége.

Kimenetként a korábban ismertetett halmazelrendezés alapján azt vizsgálta az interjú, hogy az érettségi utáni katonai pályaválasztás tekintetében az alapkiképzés alatt mennyire és milyen mértékben váltak befolyásolási tényezővé a különböző események. Elsősorban <első pályamotivációs halmaz> a különböző szervezeti elemek milyen hatást gyakoroltak a válaszadókra. Másodsorban <második pályamotivációs halmaz> a középiskolában tanult honvédelmi-katonai ismeretek hasznosságára tért ki, és annak – elméletben és gyakorlatban – ismételt elemeinek jelentőségét vizsgálta. Harmadsorban <harmadik pályamotivációs halmaz> az ígért anyagi juttatások realizálását és annak hatását, míg negyedikként <negyedik pályamotivációs halmaz> a szokásostól eltérő, átlag feletti elvárások pályamotivációs hatását mérte. Jelentős – a későbbi kutatások szükségszerűségének szempontjából kiemelten fontos – elgondolás volt annak feltételezése, hogy a katonai szolgálat vállalása miatt összeségében erősödött, és nem csökkent vagy stagnált a katonai pályára iránti motiváció.

A kutatás módszertana

Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos alapkiképzést végzett, 13. évfolyamos honvéd kadétek pályamotivációs vizsgálatára a célcsoport sajátos jellemzőinek figyelembevételével, 2024. október 24-én – a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú altsztek, valamint a legénységi állományú katonák kérdőíves vizsgálatáról szóló HM KÁT–HVKF együttes intézkedés mintájára készült kérdőívvel – került sor.¹²

¹⁰ PÁLFFY 2020.

¹¹ Szűcs 2020.

¹² 49/2017. (HK 6.) HM KÁT–HVKF együttes intézkedése a hivatásos és szerződéses állományú altsztek, valamint a legénységi állományú katonák kérdőíves vizsgálatáról szóló 27/2015. (HK 6.) HM KÁT–HVKF együttes intézkedés módosításáról.

Célcsoport

A vizsgálat résztvevői a Honvéd Kadét Program egyik kiemelt tagintézményében a Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Than Károly Technikum és Szakközépiskola 13. évfolyamban tanulói jogviszonnyal rendelkező, Honvéd Kadét szakmai képzésben részt vevő diákjai. A célcsoport létszáma 35 fő. A kérdőív kitöltésekor három fő igazoltan távol volt, míg két fő nem töltötte ki, így a vizsgálati minta 19 férfi és 11 nő, összesen 30 fő (N=30) adatát tartalmazza. A válaszadók közül 3 fő Honvéd Kadét Környezetvédelmi technikus és 27 fő Honvédelmi igazgatási ügyintéző szakirányon tanul. Átlagéletkoruk 18 év.

Mérőeszköz

A vizsgálat eszköze egy 72 válaszadási lehetőséget tartalmazó – jellemzően négyfokú Likert-skálás – papíralapú kérdőív, amely hat főbb egységből állt.

1. Az első egység a válaszadó nemére és a tanult szakmairányra vonatkozott.
2. A második egység a bemeneti okokat vizsgálta. Négy válaszadási lehetőség közül egyet kellett választani. „egyáltalán nem igaz” „inkább nem igaz” „inkább igaz” és a „teljes mértékben igaz” A kérdés: Milyen okok, szempontok alapján döntött úgy, hogy tanulmányi ideje alatt tartalékos szolgálatot vállal?
 - 2.1. Jövedelemre, anyagi haszonszerzés lehetőségét ígérő motiváció.
 - 2.2. Környezeti háttér befolyásolási képessége (biztonságpolitikai környezeti hatás, szociális környezeti hatás, bizalmi befolyásolási közeg).
 - 2.3. Szakmai, honvédelmi ismeretek bővítése, szakmai fejlődés lehetősége.
 - 2.4. Személyes motiváció.
3. Az egység egyetlen kérdésből állt: Megbánta-e, hogy katonai szolgálatot vállalt?
4. A negyedik egység kimeneti mérés, amely az öthetes katonai alapkiképzés során tapasztalt interakciók nyomán kutatja a jövőbeni katonai pályaválasztás alternatíváját. Négy válaszadási lehetőség közül egyet kellett választani. „egyáltalán nem” „inkább nem” „inkább igen” és a „teljes mértékben igen”. A kérdés: *Önkéntes tartalékos szolgálat vállalásával összefüggésben az alábbi események mennyire befolyásolták Önt a katonai pályaválasztás iránti motivációjában?*
 - 4.1. Szervezeti elemek befolyása (Honvédelmi Minisztérium toborzó kampánya, híres és ismert személyiségek, sportolók a celebvilág képviselői, katonai kiképzők, az iskola vezetősége, szakoktatójuk, család és a közvetlen barátok).
 - 4.2. A tanult tananyag hasznossága.
 - 4.3. Kézhez kapott, vagyis az ígéretekkel megegyező illetmények.
 - 4.4. Átlag feletti igénybevétel (fizikai, mentális, szervezeti).
 - 4.5. Összességében erősödött a katonai pálya iránti vonzalom, vagy csökkent.

5. Az egység egyetlen kérdésből állt: *Érettségi után katonai pályaválasztást tervez?*
6. Az utolsó egység a továbbtanulási szándékot mérte. Erőssorrend felállításával, maximum 4 válaszadási lehetőséggel. Az 1. szám az első helyen megjelölt, a 2. a második helyen megjelölt tanintézetet jelölte.

Eljárás

A célcsoport tagjai egymástól függetlenül, anonim módon, papíralapú tesztet töltöttek ki, amelyre 30 perc állt rendelkezésre. A teszt megírására egy időben, az iskola kijelölt tantermében került sor. A kutatás kronológiájába beletartozik a 2024-es tanév végén megtartott tájékoztató a duális partner hiányáról, valamint a tartalékos szolgálat vállalásának lehetőségéről.¹³ Az előzmény szervezeti elemei, tagjai szerepelnek a kérdőívben. A motivációs teszt elkészítése és sokszorosítása után próbairásra nem került sor. A kérdőív megírását rövid tájékoztató előzte meg, amelyben ismertettük annak célját és felhasználási módját. A résztvevőknek adott instrukciók rövidek, határozottak voltak, a témazáró dolgozatok eljárásrendjével azonosak. A megírt tesztek zárt borítékba kerültek. Feldolgozásuk 24 órán belül megtörtént. A célcsoport minden egyes tagja tanulói jogviszonya okán hozzájárulását adta, hogy az iskola külön engedély kérése nélkül tőlük információkat kérhet és felhasználhat. Legyen az képi vagy adatjellegű. A résztvevők számára az elállás jogát igen, de jutalmat vagy egyéb kompenzációt nem ajánlottunk fel. A kapott adatokat MS Excel számítógépes szoftver segítségével dolgoztuk fel megoszlás- és skálaátlag-számítással, grafikai megjelenítéssel.

Eredmények

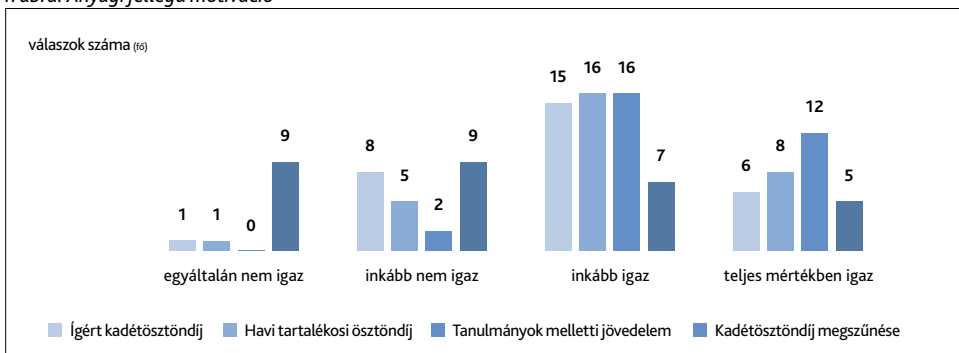
1. Első kérdéskör a válaszadó nemére és a tanult szakmairányára vonatkozott. Férfi 19 fő (63,33%), nő 11 fő (36,67%)
Honvédelmi igazgatási ügyintéző szakirány 28 fő (93,33%)
Környezetvédelmi technikus 2 fő (6,67%)
2. Bemeneti mérés kérdése:
Milyen okok, szempontok alapján döntött úgy, hogy tanulmányi ideje alatt tartalékos szolgálatot vállal?

2.1. Jövedelem és anyagi haszonszerzés lehetőségét ígérő motiváció

A mérési eredmények alátámasztották az anyagi jellegű motivációk jelentőségét, fontosak ahhoz, hogy kétéves tartalékos szerződést kössenek, és részt vegyenek egy öthetes katonai alapkiképzésen. A honvéd kadét középiskolai ösztöndíj elvesztése viszont a vártnál lényegesen kevésbé befolyásolta a döntésüket.

¹³ Innovatív Képzést Támogató Központ. Duális szakmai oktatás, kérdések és válaszok. Lásd: <https://ikk.hu/gyik-dualis>

1. ábra: Anyagi jellegű motiváció

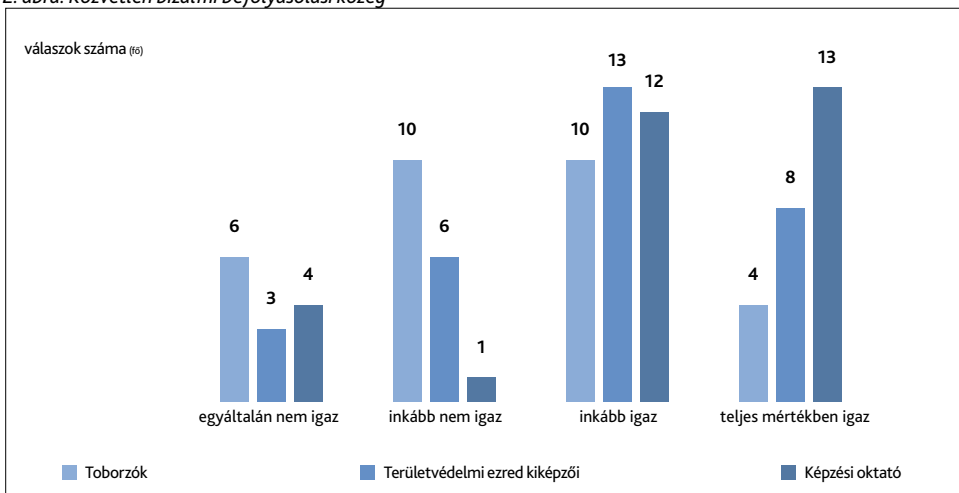

Forrás: a szerző szerkesztése

2.2. Környezeti háttér befolyásolási képessége

A vizsgálat során az az elgondolás, hogy a közvetlen környezet nagyobb hatással volt a válaszadókra, beigazolódt. Kiemelkedő a válaszadások közt a biztonsági környezet motivációra gyakorolt gyenge impulzivitása. Ugyanakkor a szakoktatóik és leendő kiképzőik közti jelentős motivációs szempont szembeötlő.

2. ábra: Közvetlen bizalmi befolyásolási közeg

Forrás: a szerző szerkesztése

Az eredmények alapján a tartalékos szolgálat vállalására való hajlandóság erősen függött a közvetlen vagy közvetett bizalmi közegetől. A 2. ábra adatai alátámasztják

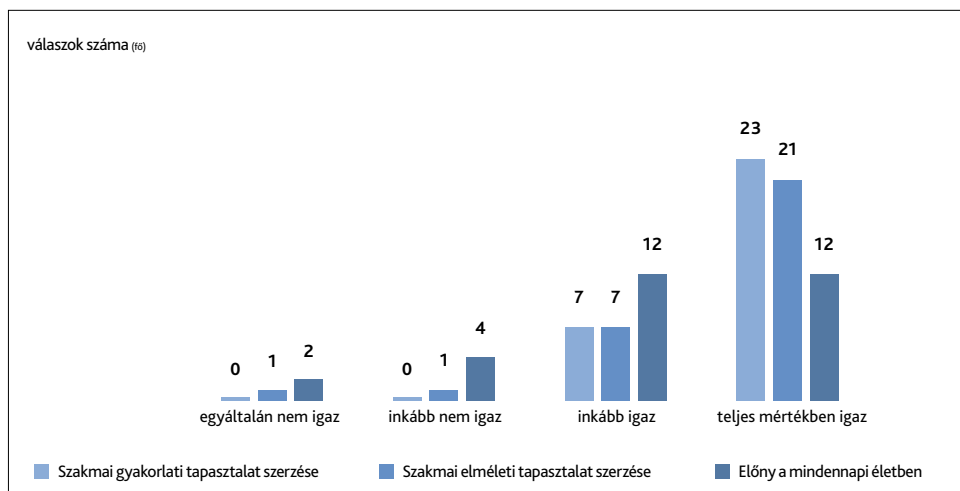
azon feltételezéseket, hogy a közvetlen oktató-tanuló és a leendő kiképző-kiképzendő viszony befolyásolási hatása jelentős, bizalmi indexe magas. Arra a kérdésre, hogy milyen okok alapján döntöttek a katonai szolgálat vállalása mellett, a szakoktatóba vetett bizalom 83,34% az inkább igaz és teljes mértékben igaz válaszok összegét tekintve, szemben a 16,66%-os egyáltalán nem igaz vagy inkább nem igaz válaszokhoz képest. Hasonlóan magas a katonai kiképzőkbe vetett 70%-os bizalom is, míg a toborzók esetében ez az arány már inkább kiegyensúlyozott, 46,7% az 53,3% ellenében.

2.3. Szakmai, honvédelmi ismeretek bővítése, szakmai fejlődés lehetősége

A 3. ábra alapján igazolva látszik az a felvetés, hogy a szakmai vizsga évében hangsúlyos motivációs szerepet kap a tanult ismeretek fejlesztésének lehetősége, legyen szó elméleti vagy gyakorlati tapasztalatszerzésről. A szakmai vizsga emelt szintű érettségit jelent, amely a Honvédelmi igazgatási ügyintéző szakirányon tanulók esetében jelentős katonai követelményeket is tartalmaz, úgymint harcászat, biztonság- és védelempolitika, haditechnika stb. Váratlan volt továbbá a polgári életre vonatkozó kérdésre adott válaszok jellege, amelyek azt a különleges helyzetet tükrözik, hogy a válaszadók nemcsak és kizárólag a katonai hivatás tekintetében, hanem a mindennapi életre vonatkozóan is előnyként tekintettek a katonai szolgálat vállalására.

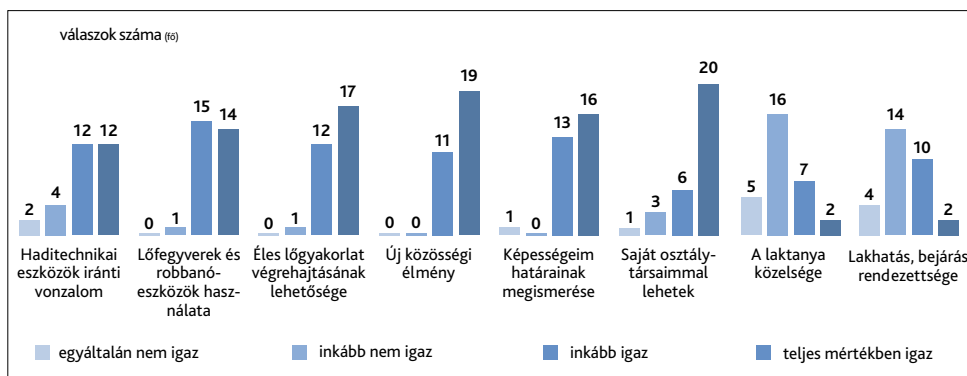
3. ábra: Szakmai fejlődés lehetősége

Forrás: a szerző szerkesztése

2.4. Személyes motiváció

Az eredmények a vártnál jóval nagyobb százalékban mutatták ki ennek a területnek a fontosságát. Képességeik határainak felmérése, az új ismeretek élményalapú megközelítése és várhatóan rendkívül izgalmas és érdekes új közösségi élmény megélése a célcsoport esetében kiemelt jelentőségű. A Z generáció pályaválasztási szempontjainak megismerése a Magyar Honvédség esetében további kutatások szükségességét igényli, az új mérések eredményei közelebb hozhatják a célzott toborzási eszközök alkalmazását, így növelve annak hatékonyságát.

4. ábra: Személyes motiváció

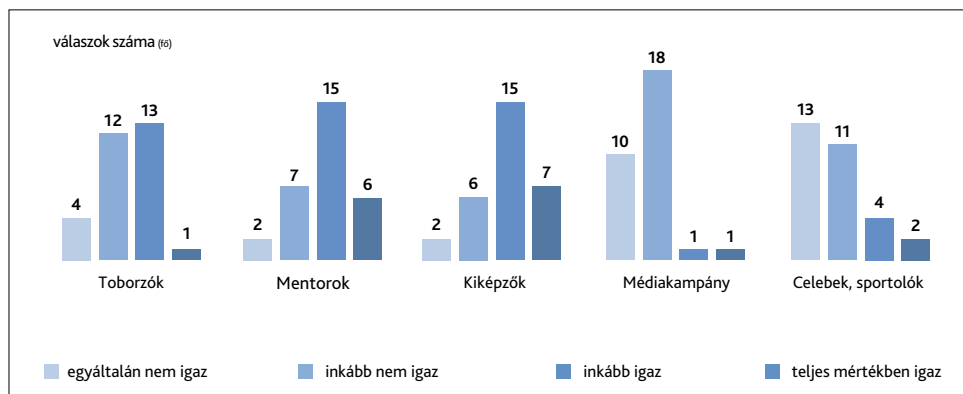
Forrás: a szerző szerkesztése

3. A harmadik kérdés a válaszadó azon szándékára utalt, hogy megbánta-e, hogy katonai szolgálatot vállalt? A válaszok egyértelmű feleletet adtak: Igen: 0 fő (0,00%), nem 30 fő (100,00%). A válaszadók jelentős része pozitív élményként és hasznos elfoglaltságnak jelölte meg az elvégzett öthetes alapkiképzést, 100%-os választ adtak arra, hogy egyáltalán nem bánták meg a katonai szolgálat vállalását az utolsó tanévben.

4. Kimeneti mérés kérdése: Önkéntes tartalékos szolgálat vállalásukkal összefüggésben az alábbi események mennyire befolyásolták Önt a katonai pályaválasztás iránti motivációjában?

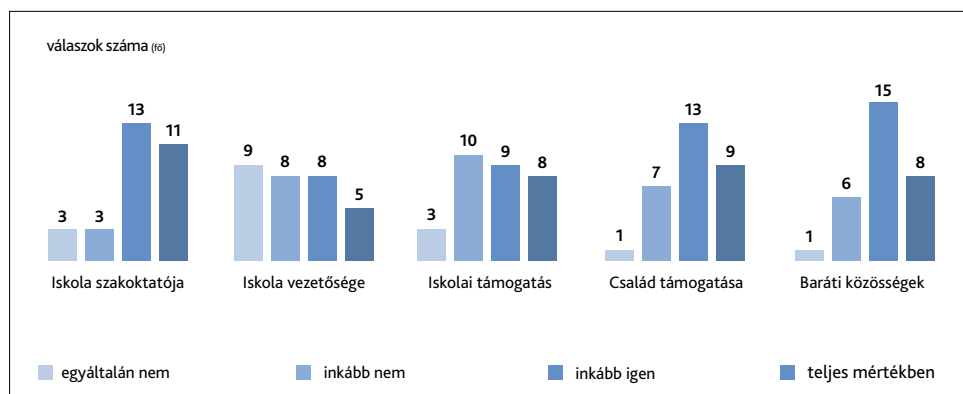
4.1. Szervezeti elemek befolyása (Honvédelmi Minisztérium toborzó kampánya, híres és ismert személyiségek, sportolók a celebvilág képviselői, katonai kiképzők, az iskola vezetősége, szakoktatójuk, család és a közvetlen barátok).

A katonai közeg vonatkozásában nem volt feltételezhető, hogy a központi toborzó kampány, az ismert sportolók, híres személyiségek rájuk nézve nem hatnak motiválóan. A közvetlen kiképzők, családtagok és barátok viszont igen. A már szolgálatot vállalt és az alapkiképzést végrehajtó katona számára a család egyre inkább meghatározó lett. Mérési adatok alapján a család bemeneti motivációs befolyásolási képességét a válaszadóknak csak 36,66%-a tartotta jelentős szempontnak, a kiképzés alatt már 73,33% nevezte meg a család jelentőségét. Az eredményeket az 5. és 6. ábra tartalmazza.

5. ábra: A katonai közeg motivációra gyakorolt hatása

Forrás: a szerző szerkesztése

6. ábra: A civil közeg motivációra gyakorolt hatása

Forrás: a szerző szerkesztése

4.2. A tanult tananyag hasznossága

A Honvédelem ágazati képzésben tanulók a kiképzésük során hasznosnak tartották a tanult középiskolai tananyagot. Motivációs hatása a sikeres feladat-végrehajtások pozitív mentori megerősítésében és a megszerzett tudás hosszú távú alkalmazásában mutatható ki, amely alapja lehet későbbi tanulmányoknak, mindezek jelentőségét 80% és 93,33% közé értékelték.

4.3. Kézhez kapott, vagyis az ígérettel megegyező illetmények

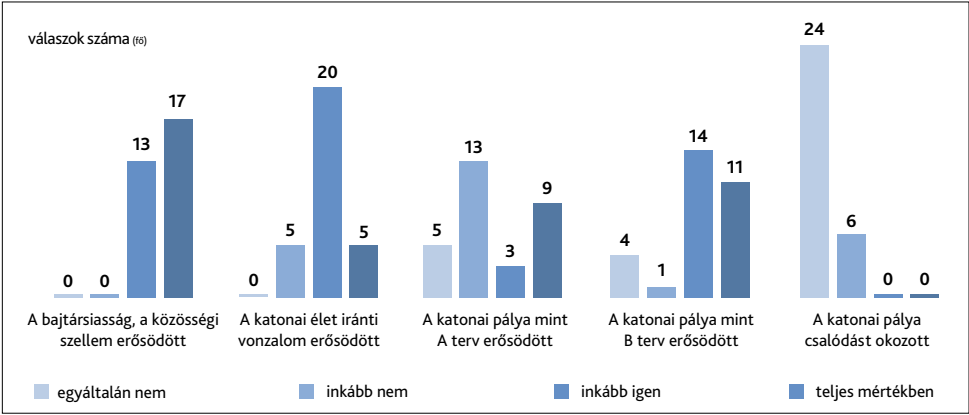
Az anyagi juttatások motivációs jelentőségének pozitív hatása ismert, azonban könnyen negatív tendenciába is fordulhat, ha az ígért juttatás elmarad. Kérdésre, hogy a szolgálatvállalási idő alatt megkapott illetmények és juttatások milyen módon befolyásolták a katonai pályaválasztás iránti motivációjukat, 86,66% pozitívan reagált, és inkább igen, illetve teljes mértékben igen választ adott. Az ígért, várt anyagi javaknak összhangban kell lenni a valós juttatásokkal.

4.4. Átlag feletti igénybevétel (fizikai, mentális, szervezeti)

A katonai szolgálat élményalapú megközelítése előrevetítette, hogy a különböző kihívások inkább pozitív hatást fognak kiváltani. Az átlag feletti igénybevétel motivációs szerepét a mérési adatok egyértelműen alátámasztották.

4.5. Összességében erősödött a katonai pálya iránti vonzalom, vagy csökkent.

Azt az elsődleges hipotézist, miszerint az utolsó tanévben vállalt és végrehajtott tartalékos katonai szolgálat növeli a katonai pálya iránti elkötelezettséget, a mérési adatok alátámasztották, az eredmények alapján kimutathatóvá vált, hogy a bajtársiasság, a katonai élet iránti vonzalom erősödött. 100% nyilatkozott úgy, hogy a katonai pálya nem okozott számára csalódást.

7. ábra: A katonai pálya iránti elkötelezettség erősödése
Forrás: a szerző szerkesztése

5. Az ötödik egység egyetlen eldöntendő kérdésből állt: Érettségi után katonai pályaválasztást tervez? Igen: 21 fő (70,00%), nem: 9 fő (30,00%)

6. Jelölje továbbtanulási szándékát erősrendben 1-től 4-ig! (csak 4 választ jelöljön be)

1. táblázat: Érettségi utáni első helyen történő pályaválasztás

Érettségi után katonai pályát választ		Érettségi után nem katonai pályát választ	
A pályaválasztás szempontjából első helyen megjelölt szervezet (tanintézet, szakma stb.)			
Választott katonai szervezet	fő	Választott civil szervezet	fő
NKE HHK (katonai alapképzés)	16	Civil egyetem	7
Civil egyetem katonai ösztöndíjjal	3	Más szakma tanulása	2
NKE HHK (civil, védelempolitika)	2	Munkavállalás tanult szakmában	0
MH AA („Acélkocka képzés”)	0	Egyéb munkavállalás	0
Összesen: 70%	21	Összesen: 30%	9

Forrás: a szerző szerkesztése

Statisztikai skálaátlag-számítás legjelentősebb mérési eredményei

Az egyes állításokhoz tartozó értékek és az adott kategóriát választók számának szorzata által kapott szám elosztva az összes válaszadóval (N=30) megadja a statisztikai skálaátlagot, amelyeket sorrendbe állítva megkapjuk a kérdéshez kapcsolódó állításokat.

2. táblázat: Bemeneti motiváció mérése – skálaátlag eredmények

Az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálat vállalásának 10 legfontosabbra értékelt motivációs szempontja	egyáltalán nem igaz (1)	inkább nem igaz (2)	inkább igaz (3)	teljes mértékben igaz (4)	skála-átlag
Szakmai fejlődés – gyakorlati tapasztalat szerzése	0	0	7	23	3,77
Új közösségi élmény	0	0	11	19	3,63
Szakmai fejlődés – elméleti tapasztalat szerzése	1	1	7	21	3,60
Éles lögyakorlat végrehajtásának lehetősége	0	1	12	17	3,53
Saját osztálytársaimmal lehetek	1	3	6	20	3,50
Képességeim határainak megismerése	1	0	13	16	3,47
Lőfegyverek és robbanóeszközök használata	0	1	15	14	3,43
Tanulmányok melletti jövedelem	0	2	16	12	3,33
Előny az NKE szakirányú felvételin	2	2	12	14	3,27
Az iskola képzési oktatójába vetett bizalom	4	1	12	13	3,13

Forrás: a szerző szerkesztése

3. táblázat: Pályaválasztási motiváció mérése az alapkiképzés hatására – skálaátlag-eredmények

Önkéntes tartalékos szolgálat alatti események motivációra gyakorolt hatása a pályaválasztásra A 10 legfontosabbra értékelt motivációs szempont	egyáltalán nem (1)	inkább nem (2)	inkább igen (3)	teljes mértékben igen (4)	skála-átlag
Tanult tananyagok gyakorlati végrehajtása	0	2	9	19	3,57
A bajtársiasság, a közösségi szellem erősödött	0	0	13	17	3,57
Többlet gyakorlati tudás terén	0	1	12	17	3,53
Többlet a katonai élet terén	0	0	14	16	3,53
Többlet elméleti tudás terén	0	3	12	15	3,40

A tanult tananyagok hasznossága	0	4	12	14	3,33
Illetményes és egyéb juttatások	1	3	12	14	3,30
Összességében megerősítette a katonai pálya iránti elkötelezettségemet	1	4	13	12	3,20
Kiképzés alatt a katonai légkör	2	2	15	11	3,17
Iskola szakoktatójának tájékoztatása	3	3	13	11	3,07

Forrás: a szerző szerkesztése

Diszkusszió, jövőbeni kutatási irányok

A kapott eredmények részben alátámasztották azokat a hipotéziseket, amelyek a katonai szolgálat vállalása terén az anyagi megbecsülést egyik fő szempontként jelölte meg. Részben azért, mert a célcsoport által adott válaszok arra engednek következtetni, hogy ugyanilyen fontos, ha nem fontosabb számukra a katonai szolgálat élményként, közösségi eseményként való megélése. Feltételezésem szerint – amit a statisztikai elemzések is támogattak az, hogy – a közvetlen szakemberek, a bizalmukat élvező kiképzők, évek óta velük lévő szaktanárok lényegesen nagyobb befolyással bírnak a katonai pályaválasztásuk terén, mint azt elsőre feltételezni lehetett. A katonai pálya iránti motiváció erősödése a célcsoportnál kimutatható, de az alapkiképzést nem választó osztálytársaik esetében szükséges lehet egy olyan kutatás elvégzése, amely felméri azokat az okokat, amelyek miatt nem választották tanulmányi idejük alatt az Önkéntes Területvédelmi Tartalékos szolgálatot. A megalapozott pályaismeret, a munkaerőpiaci alapismeret és a többszöri döntéshozatalra való képesség ma már nélkülözhetetlen a katonai pályaválasztás terén, az oktatási intézmények és a pedagógusok támogató szerepe fontos és gyökeresen eltér a korábbi évek gyakorlatától.¹⁴

A vizsgálat egy másodlagos, de az eredmények elemzése alapján egyáltalán nem elhanyagolható következménye lett a potenciális befolyásolási közeg megjelölése. Ki vagy kik azok, akiknek véleménye, tekintélye, a beléjük vetett bizalom kellő befolyásolási tényezővel bír a megkérdezettek. A feltételezés szerint olyan szakemberek, szakközegek, mint a Magyar Honvédség reklámkampányát irányító menedzsment, a celebvilág népszerű szereplői és nem utolsósorban a toborzók – fizikai valós megjelenésükben – meggyőzésre irányuló szakmai tevékenysége hat a célcsoport motivációjára. A vizsgálat ellenben ezt a hipotézist egyáltalán nem támasztotta alá. Más behatárolható interperszonális képességekkel rendelkező, ennél fogva jelentős befolyásolási képességekkel bíró közegeket jelöltek meg, ami a jövőbeni kutatások releváns aspektusa lehet. Ilyen a kiképzésükben közreműködő tartalékos ezred szakközegei, közvetlen katonai tapasztalatokkal rendelkező szakoktatóik. Az eredmények a vártnál jóval nagyobb százalékban mutatták ki az élményalapú megközelítés fontosságát. Képességeik határainak felmérése, az új ismeretek a várhatóan rendkívül izgalmas és

¹⁴ STUMMER 2019.

érdekes új közösségi élmények megélése a célcsoport esetében kiemelt jelentőségű. A Z generáció pályaválasztási szempontjainak megismerése a Magyar Honvédség esetében további kutatások szükségességét igényli, az új mérések eredményei közelebb hozzák a célzott toborzási eszközök alkalmazását, így növelve annak hatékonyságát.

A katonai szolgálat alatt a legfontosabb pályaválasztási motiváció számukra elsősorban a kézhez kapott anyagi juttatások, a katonai és civil társadalmi közegek támogatása, tájékoztatása, véleményeik és azok hasznossága volt. Másodszorban a tanulmányaikban bekövetkezett fejlődés vagy annak elmaradása. A katonai kiképzés átlag feletti igénybevétele, parancscentrikus és hierarchikus merev rendszere inkább pozitív hatással volt a katonai pálya iránti megítélésükre. Az átélt nehézségek segítettek a bajtársiasság kialakulását, a közösségi élmények megerősítették a katonai pálya iránti elkötelezettségüket. 70% jelölte meg első helyen – az érettségi utáni tanulási szándékot felmérő kérdésben – a Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karát, illetve olyan egyetemi képzést, amelyet katonai ösztöndíjjal végezhet el, vállalva a diplomaszerezés utáni katonai szolgálatot. Azok körében is mérhetően nőtt a Magyar Honvédség népszerűsége, akik civilként tervezik a jövőjüket. A tanulmány prediktív ereje alkalmas lehet arra, hogy későbbi komplexebb kutatások alapjául szolgálhasson a fiatal generációk katonai pálya iránti motivációs vizsgálatában. A kérdőívre jellemző a szűk keresztmetszet, a célcsoport alacsony száma, ezért a kutatás kiterjesztése indokolt.

Összességében a kérdőív statisztikai elemzése alapján feltételezhető, hogy a 13. évfolyamba lépő honvédelem ágazatban tanuló diákok öthetes katonai alapkiképzése erősíti a katonai pálya iránti elkötelezettségüket és motivációjukat a katonai hivatás választása iránt. Amennyiben továbbra is cél a Magyar Honvédség személyi utánpótlásának növelése, akkor a motiváló eszközök kialakításánál az anyagi haszonszerzés lehetőségének felmutatása mellett hangsúlyozni kell az élményalapú megközelítést is. Az anyagi, materiális előnyök mellett, célszerű stratégiának kínálkozna a „szívek” megnyerése is. A katonai hivatás jellegéből adódik, hogy hosszú távú elköteleződés csak azokkal lehetséges, akik érzelmi alapon jobban kötődnek a szervezethez, mint érdekalapon. Újabb kérdések megválaszolására újabb vizsgálatok szükségesek, amelyek a honvédelmi nevelésről, a Magyar Honvédség strukturális rendszeréről és az abban önmagukat felfedező kadétok kapcsolatáról, annak fejlesztéséről és reményeink szerinti eredményességéről szólnak.

Felhasznált irodalom

- A Budapesti Műszaki Szakképzési Centrum Than Károly Technikum és Szakképző Iskola Szakmai programja (2024). Online: <https://than.bmszc.hu/szakmai-dokumentumok/szakmai-program>
- CSAPÓ Zsuzsanna (2009): *Nemzetközi jogi védőháló a fegyveres konfliktusokban érintett gyermekek oltalmára*. PhD-disszertáció. Pécsi Tudomány Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Online: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/csapo-zsuzsanna/csapo-zsuzsanna-vedes-ertekezes.pdf>

- KUN-SZABÓ István (2018): *Az önkéntes tartalékos rendszer fejlesztésének alternatív lehetőségei*. PhD-disszertáció. Nemzeti Közszerológati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. Online: https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/KSZI_doktori%20%C3%A9rtekez%C3%A9s%201.0_jav_OK.pdf
- PÁLFFY Zsuzsanna (2020): A Z generáció motiválása és megtartása a munkahelyeken. In MAKKOS Anikó – KECSKÉS Petra – KÖVECSESNÉ GÖSI Viktória (szerk.): „Kizökkent világ” – Szokatlan és különleges élethelyzetek: a nem-konvencionális, nem „normális”, nem kiszámítható jelenségek korszaka? Győr: Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar, 116–124.
- STUMMER Judit (2019): *A Magyar Honvédség személyi állománya utánpótlás biztosításának lehetőségei a köz- és felsőoktatásban tanulók körében*. PhD-disszertáció. Szent István Egyetem Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola. Online: <https://doi.org/10.14751/SZIE.2019.053>
- SZÜCS Gáborné (2020): Továbbtanulás – avagy irány a sereg? *Hadtudományi Szemle*, 13(2), 205–211. Online: <https://doi.org/10.32563/hsz.2020.2.16>

Jogi források

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>
1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv>
2009. évi CLX. törvény a gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról szóló, a Gyermekek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900160.tv>
2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2019-80-00-00>
- 13/2024. (VII. 23.) HM rendelet az önkéntes tartalékos jogállásról. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2024-13-20-15>
- 22/2024. (IX. 30.) HM rendelet egyes honvédelmi ösztöndíjakról. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2024-22-20-15>
- 49/2017. (HK 6.) HM KÁT–HVKF együttes intézkedése a hivatásos és szerződéses állományú altsztek, valamint a légénységi állományú katonák kérdőíves vizsgálatáról szóló 27/2015. (HK 6.) HM KÁT–HVKF együttes intézkedés módosításáról
- 42/2021. (VIII.31.) HM utasítás a Honvéd Kadét Programról, valamint a hazafias és honvédelmi nevelés támogatásáról. Online: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-42-B0-15>